

Zsidó egyesületek Kassán a két világháború között

A csehszlovákiai zsidó társadalomtörténeti kutatások eddig kevésbé érintették a kassai zsidó egyesületek történetét. Az alábbiakban közölt kutatási beszámoló ezt a hiányt igyekszik pótolni. A kutatás elsődleges célja az volt, hogy kassai levéltári források alapján egy lexikonszerű összefoglalást készítsék a két világháború között Kassán működő zsidó egyesületekről. A kassai zsidóság 1918 utáni történetéről alapmunkának számít Kovács Éva szociológiai elemzése.¹ Csíki Tamás is foglalkozik egy munkájában néhány 1918 után létező kassai zsidó egyesülettel.² Ezenkívül különféle színvonalú helytörténeti kiadványokban,³ visszaemlékezésekben,⁴ egy összefoglaló kézikönyvben⁵ és egyéb publikációkban⁶ is találhatóak adatok a téma kutatásához. A legújabb szakirodalom mellett nem megkerülhető Lányi Menyhért és Propperné Békefi Hermin munkája sem, amely 1933-ban elsőként kísérelt meg átfogó képet adni a szlovenszkói zsidó hitközségek, ezen belül is Kassa zsidóságának történetéről.⁷

Az alábbiakban közölt kutatási beszámoló alapvetően 4 forrástípusra támaszkodott. Egyrészt a Kassai Állami Levéltár (Štátný archív v Košiciach) forrásai közül a korabeli Kassai Rendőrigazgatóság anyagában, valamint az 1923-27 között létező Kassai Zsupa fennmaradt dokumentációjában találtam zsidó egyesületekre vonatkozó adatokat cseh, illetve szlovák nyelven. Másrészt a Kassa Városi Levéltárban (Archív mesta Košice) az 1923-38 és 1938-44 között működő Városi Tanács iratait, illetve maguknak az egyesületnek a fondjait használtam fel a kutatáshoz. A Városi Levéltárban található iratok körülbelül fele-fele arányban szlovák és magyar, 1938 után pedig teljes mértékben magyar nyelvűek.

A Kassai Rendőrigazgatóság által 1937 végén összeállított egyesületi jegyzékből pontosan meg lehet határozni, hogy hány és milyen jellegű zsidó szervezet működött Kassán a két világháború között.⁸ Ez a dokumentum képezte tehát a kutatás kiindulópontját. A szlovák nyelvű irat feltételezhetően egy alapos, teljességre törekvő egyesületi lista, amely a Kassai Rendőrigazgatóság körzetében működő összes, hivatalosan bejegyzett szervezetet tartalmazza. A Kassai Városi Levéltárban található egyesületi jegyzék például ennél kevésbé teljes.⁹ A rendőrségi irat érdekessége, hogy benne a zsidó szervezetek többsége külön megjelöléssel (pipával) van ellátva. E külön jelölések alapján a zsidó egyesületek közé

¹ Kovács Éva: *Felemás asszimiláció, A kassai zsidóság a két világháború között (1918-1938)*. Somorja-Dunaszerdahely, Fórum Kisebbségkutató Intézet, Lilium Aurum Könyvkiadó, 2004.

² Csíki Tamás: *Városi zsidóság Északkelet- és Kelet-Magyarországon*. Budapest, Osiris Kiadó, 1999.

³ Kolivoško, Štefan (szerk.): *Slovník židovských osobnosti Košíc a okolia*. Košice, Verejná knižnica Jána Bocatia 2001.; Csala Kornélia (szerk.): *História košických Židov*. Dunaszerdahely, Lilium Aurum, 2004.

⁴ Görög Artúr: *A kassai zsidóság története és galériája*. Bné-Brák, Nyomtatott Friedmann Lipe nyomdájában, Rabbi Akiva 19, 1991.; Wachs Emanuel: *Botcsináta prókátor*. Tel-Aviv, Jaron Golan Kiadó, 1992.; Feuerstein Azriel (Gyuri): *Kelj fel Jancsi: Kassa-Auschwitz-Svédország-Izrael*. Izrael, 2004.; Kálmán Márta: *Örökség*. Magvető Kiadó, Budapest. 1982.

⁵ Büchler, J. Róbert, szerk.: *Encyklopédia židovských náboženských obcí*. I. kötet, Bratislava, Slovenské národné múzeum-Múzeum židovskej kultúry, 2009, II. kötet, 2010.

⁶ Okroy, Michael: *Kaschau war eine europäische Stadt / Košice boli európskym mestom, Eine Reise- und Lesebuch zur jüdischen Kultur und Geschichte in Košice und Prešov / Sprievodca a čítanka židovskej kultúry a židovských dejín v Košiciach a Prešove*. Trnava, Arco Verlag Wuppertale, 2005.

⁷ Lányi Menyhért–Propperné Békefi Hermin: *Szlovenszkói zsidó hitközségek története*. Kassa, Atheneum, 1933.

⁸ Štátný archív v Košiciach (továbbiakban ŠA KE), fond Policajného riaditeľstva v Košiciach 1920-1938, (továbbiakban fond PR) dobozszám 13. (d. 13), Soznam spolkov právne jestvujúcich v obvode policajného riaditeľstva v Košiciach v roku 1937.

⁹ Archív mesta Košice (továbbiakban AMK), Mestský národný výbor v Košiciach (továbbiakban MsNV), Oddelenie Spolkové (továbbiakban S), leltári szám 17 (továbbiakban lelt. sz.), Evidencia spolkov v Košiciach a okrese Košickom.

sorolták a kassai Rotary Klubot, illetve a három, akkoriban Kassán működő szabadkőműves páholyt is: a *Concordia*, a *Resurrexit*, illetve a *Pavol Jozef Šafárik* szabadkőműves páholyt is. Ezek közül csak az 1931-ben alakult *Concordia*, másik nevén a *Bnai Brith* páholy tekinthető valóban zsidó egyesületnek, ezért az összefoglalásban is csak ez szerepel.

Ebben jegyzékben összesen 288 különféle Kassán működő szervezetet írtak össze, ebből 23 volt zsidó, ugyanakkor a Kassai Városi Levéltárban található dokumentumok további 5 olyan zsidó egyesület két világháború közötti kassai jelenlétéről tanúskodnak, amelyek különböző oknál fogva nem kerültek fel a rendőri listára. A *Bikur Cholim* vallási egyesület feltehetően egy adminisztrációs hiba miatt, a *Bne Emunim* pedig a kassai orthodox izraelita hitközség keretén belül működve nem lett önálló egyesületként feltüntetve. Ismert ezenkívül a szlovák zsidókat tömörítő *Osveta*, melyről egy 1938-as dokumentum maradt fenn, a *Hakoah* sportegyesület kassai fiókjá, valamint az ún. *Szlovák Zsidók Szövetsége*, melynek helyi megalakulásáról tanúskodik a Kassai Zsupa anyagában található egyik irat.

A kutatás során továbbá külön gondot okozott, hogy a Kassa történetében legjelentősebb zsidó egyesületként számon tartott *Kassai Társaskörrel*, ismertebb nevén *Zsidó Kaszinóról* a felhasznált forrásanyagok között nem találtam a két világháború közötti tevékenységével kapcsolatos dokumentumokat, annak ellenére, hogy szerepel a kutatás kiindulópontjaként szolgáló rendőrségi listán.

Az alábbiakban tehát 28 zsidó egyesület kerül bemutatásra, mivel a feldolgozott levéltári források alapján ennyit sikerült azonosítani. Megfelelőbbnek tűnő besorolás híján a Kassai Rendőrigazgatóság alapján felállított kategorizációt fogom használni, vagyis az egyesületek 8 típusba és egy *Továbbiak* kategóriába sorolva kerülnek bemutatásra.

Politikai egyesület: *Rozvoj*.

Vallási egyesületek: *Poel Cedek*, *Talmud Tóra Egylet*.

Jótekonysági Egyesületek: *Szlovenszkói Zsidók Szociális Segélyező Egyesülete*, *Izraelita Jótékony Nőegylet*, *Jeschuas Izrael*, *Gemilas Chesed*, *Orthodox Izraelita Jótékony Nőegylet*.

Segélyező egyesületek: *WIZO*, *Concordia páholy (Bnai Brith)*.

Vallási- és segélyező egyesületek: *Chevra Kadisa*, *Orthodox Chevra Kadisa*, *Chevra Sefardim*.

Társadalmi, színház-, olvasó és szórakoztató egyesületek: *Zsidó Kulturális Egyesület*, *Bar Kochba*, *Kassai Társaskör*, *Csehszlovákiai Központi Cionista Szövetség*, *Somre Hadath*, *Erec Jizrael*.

Sportegyesületek: *Hasomér Hacair*, *Makkabi*, *Betár*.

Egyéb: *Mizrahi*.

Ezenkívül a *Továbbiak* kategóriában mutatom be a hivatalos rendőrségi listán nem szereplő hat egyesületet: *Bikur Cholim*, *Bne Emunim*, *Osveta*, *Hakoah*, *Szlovák Zsidók Szövetsége*.

Az 1930-as csehszlovák népszámlálás adatai szerint a mai Szlovákia területén 136.737 izraelita vallású állampolgár élt, amely az országrész lakosságának 4,11%-át jelentette. Ezen belül 47% vallotta magát zsidó, 42,2%-uk csehszlovák és csupán 9% magyar nemzetiségűnek. A kassai zsidóság számaránya a városi lakosságon belül magasabb volt az országosnál:¹⁰ az 1930-ban 70.117 fős Kassa városában 11.195 izraelita lakos élt (a teljes lakosság 15,96%-a), melyből 5.733-an vallották magukat zsidó nemzetiségűnek (a teljes lakosság 8,17%-a).¹¹ Ez azt jelenti, hogy a kassai izraelitáknak csak valamivel több, mint a fele (51,21%-a) vallotta magát egyben zsidó nemzetiségűnek is. Egyharmaduk (32,92%) csehszlovák, kisebb részük a

¹⁰ Šalamon, Pavol: *Demografický vývoj Židov v Košiciach v rokoch 1841-1944*. In: Šalamon, Pavol – Jurová, Anna (szerk.): *Košice a deportácie Židov v roku 1944*. Košice, Spoločenskovedný ústav SAV, Oddelenie židovskej kultúry Slovenského národného múzea, 1994, 85-92.

¹¹ Zemko, Milan – Bystrický, Valerián (szerk): *Slovensko v Československu (1918-1939)*. Bratislava, SAV, 2004, 511, 538.

német (8,01%) valamint a magyar (7,85%) nemzethez tartozóként nyilatkozott az 1930-as népszámláláskor. Kassán a többi szlovénvárosi várostól (pl. Pozsonytól) eltérően az ortodoxia és a neológia kb. azonos mértékben képviseltette magát.¹²

Az két világháború közötti zsidó egyesületek túlnyomó többsége a vizsgált korszakban alakult. Az egyesületek alapszabályait a Szlovákiai Tejhatalmú Minisztériumnak (*Ministerstvo s plnou mocou pre správu Slovenska*), a Pozsonyi Tartományi Hivatalnak (*Krajinský úrad v Bratislave*), a Belügyminisztérium Pozsonyi Osztályának (*Oddelenie ministerstva vnútra v Bratislave*) vagy a Belügyminisztériumhoz tartozó Kassai Rendőrigazgatóságnak (*Ministerstvo vnútra Odbočka policajného riaditeľstva v Košiciach*) kellett jóváhagynia ahhoz, hogy az adott egyesület hivatalosan működhessen.

Az egyesületek az 1938-as államfordulat következtében új alapszabály benyújtására kényszerültek, amennyiben tovább kívántak működni a Horthy-féle Magyarország területén. A cionista és cionistának minősített egyesületeket 1940-ben¹³ a többit pedig 1944 júliusában oszlatta fel a Magyar Királyi Belügyminisztérium.¹⁴

A beszámolóban igyekeztem külön kitérni az egyesületek deklarált céljainak és tényleges tevékenységének bemutatására, valamint ahol az adott forrás lehetővé tette az egyesületek vezetőségét (elnökeinek nevét, tisztikarát), székhelyét (a mai hivatalos utcanév megjelölésével¹⁵) és a két világháború közötti érvényes alapszabály lelőhelyét is megadtam. Amely egyesületnél fennmaradt a tisztikari névsor, ott magát a teljes forrást is közlöm a rajta szereplő személyes adatokkal. A család- és keresztnéveket mindenhol a forrásban szereplő írásmód alapján és nyelven szerepeltetem, a tagok foglalkozását abban az esetben fordítottam magyarra, ha a forrásban szlovákul szerepel.

Fontosnak tartom külön megjegyezni, hogy bár alapvetően a két világháború közötti korszak érdekelt, több egyesülettel kapcsolatban csak az 1938-44 között készült dokumentumokban találtam érdemleges információt, ezért kénytelen voltam erre a korszakra is kiterjeszteni a forrásfeltárást.

Az egyesületek nevének írásakor az általuk használt formát vettem alapul, minden esetben külön jelezve, ha többféleképpen vagy több nyelven írták azt. Amennyiben az egyesület saját iratai nem maradtak fenn, a hivatalosan bejegyzett elnevezést adom meg. A nyelvhasználattal kapcsolatban érdemes hangsúlyozni, hogy az egyesületek túlnyomó többsége a szlovák, magyar, héber és jiddis nyelvet egyformán használta, s ezt néhány kivételtől eltekintve (főleg a Szlovák-Zsidók egyesületei és a Szeárd egyesület esetében) alapszabályaiban is deklarálta.

A beszámoló olvasása során egyértelmű lesz az olvasó számára, hogy míg egy-egy zsidó egyesületnek éppen csak a létezését lehet bizonyítani, vannak olyanok, amelyekről részletes adatok maradtak fenn. Ezen az aránytalanságon további kutatásokkal lehet majd finomítani. Jelen kutatással a korabeli zsidó egyesületekkel kapcsolatos forrásokat korántsem merítettem ki: egyik további lehetséges kutatási irányt többek között a korabeli csehszlovákiai sajtó áttanulmányozása jelentheti, de hosszú távon nagyrészt még feltárássra vár a mai Szlovákia területén fekvő egyéb nagyvárosok zsidó egyesületi élete.¹⁶

¹² Kovács É.: *Felemás asszimiláció...* i.m. 9.

¹³ AMK, fond Košice municipálne mesto, slob. kr. m. 1939-1944 (továbbiakban KMM), 1940, lelt. sz. 125, d. 171, iratszám 27561/40.

¹⁴ AMK, KMM, 1944, lelt. sz. 125, d. 182, iratszám 24223/944.

¹⁵ Kassa utcái több alkalommal újra nevet kapta a 20. század során, ezért a forrásokban jelzett lakcímek beazonosításához a régi várostérképeket kell igénybe venni. Lásd itt: <http://fotokosice.eu/index.php/historia/stare-mapy> (Letöltés: 2013. november 21.)

¹⁶ Például Pozsony tekintetében lásd. Katarína Hradská kutatásait a pozsonyi zsidó egyesületekről. In: Hradská, Katarína: *Židovská Bratislava*. Bratislava, Albert Marenčin - Vydavateľstvo PT, 2008.

POLITIKAI EGYESÜLET

Rozvoj (1)

A *Rozvoj* (magyarra fordítva „Fejlődés” *Szlovák-Zsidók Politikai Egyesülete*, hivatalos nevén „*Rozvoj*” *politický spolok Slovákov-Židov v Košiciach*) a cseh zsidók politikai mozgalmának mintájára indult meg, s az 1930-as évek közepére Kelet-Szlovákia területét is elérte. Az egyesület feltehetően 1937-ben alakult. 1937-38 folyamán kiadta a *Slovenský domov* c. szlovák nyelvű zsidó folyóiratot,¹⁷ melyet részben Pozsonyban szerkesztettek. Tagjai voltak Otakar Levy, Samo Bindiger tanárok és Jozef Tauber orvos.¹⁸ Az 1938-as államfordulatot követően megszűnt.

VALLÁSI EGYESÜLETEK

Poel Cedek (2)

A *Poel Cedek* Egylet, [*poel cedek* = igaz munkás] más változatban, többszámban „*Poále Zedek*” Zs. *Iparosok önszegélyezési egyesülete*, 1938 után *Orth. Izr. Hitközség „Poel Cedek” egyesülete* a zsidó kisiparosok által alapított egyesület volt (szlovák nevén: *Poal Cedek židovských remeselnikov*). Az egyesület feloszlásával kapcsolatos dokumentumokban egy saját irattár és könyvtár meglétét jegyezték fel.¹⁹ Az egyesület nem rendelkezett önálló irodával, ezért az orthodox izraelita hitközség a Luther u. 7. szám alatti házban (a mai: Zvonarská ulica) bocsátott rendelkezésére egy helyiséget, melyben a tagok reggel és este vallási gyakorlatokat végeztek.²⁰ Az egyesület 1944 júliusában került feloszlásra. A kassai *Poel Cedek* 1941 novemberében választotta meg utóljára tisztii karát.²¹

Egyesületi tisztség	Név	Lakcím
elnök	Weil Izsák	Bíró u. 7.
alelnök	Katz Ábrahám	Kossuth L. u. 26.
előljáró	Hoffmann Zsigmond	Pázmány u. 15.
előljáró	Klein Mór	Szathmáry Gy. u. 35.
ellenőr	Eizikovics Efráim	Luther u. 13.
pénztárnok	Stein Herman	Kassa I. u. 1/a.
jegyző	Szász Sámuel	Szepsi út 30.
Választmányi tagok	Müller Zsigmond, Wegh Ábrahám, Goldstein Lipót, Jakobovits Mozes, Feld Ferenc, Kahán Emil, Tabáck Emil	

¹⁷ Mária, Kipsová: *Bibliografija Slovenských a inorečovných novín a časopisov z rokov 1919-1938*. Martin, Matica Slovenská, 1968, 658.

¹⁸ Štefan, Eliaš: *Zabudnutý košický list „Slovenský Domov”*. 16. In: *Košické historické zošity*, 2012/12. szám. 14-16.

¹⁹ AMK, MsNV, S, 1941-1943, iratszám V./3. *Poel Cedek*.

²⁰ AMK, MsNV, S, 1941-43, iratszám V./3. A Kassai *poel Cedek* Zsidóegyesület feloszlása folytán esetleges megmaradt vagyon megállapítása.

²¹ AMK, MsNV, S, 1941-43, iratszám V./3. Kassa sz. kir. thj. város 45093/922. B. M. Kr. Egyesületi jegyzék. *Poal Cedek* zsidó iparosok önszegélyező egyesülete.

	Eizikovits József	
--	-------------------	--

Talmud Tóra Egylet (3)

A Talmud Tóra Egylet (szlovák nevén *Spolok pre študium talmudu a tory pri orth. žid. náb. obci v Košiciach*) az orthodoxiához tartozott és 1872-től iskolát működtetett Kassán.²² Az iskola a zsidó vallás és a héber tudományok elsajátítása érdekében alapismereteket kívánt nyújtani a tanulóknak a Talmud tanulmányozásához. Az intézet a szegényebb sorsú diákokat vagy a vagyontalanokat díjtalanul taníttatta, illetve belátása szerint mérsékelt tandíjat szabott ki. Az egyesületet 1944 júliusában oszlatták fel, utolsó elnöke Lorber Henrik volt. 1942-ben a következő személyekből áll az egyesület választmánya:²³

Név	Foglalkozás	Cím
Bródy Ábrahám	kereskedő	Kovács u. 30.
Dresdner Izrael	kereskedő	Alvinci Péter u. 9.
Fixler Ábrahám	fatermelő	Rákóczi krt. 48.
Fränkel M. Ch.	kereskedő	Kovács u. 15.
Hochhäuser Ch. J.	kereskedő	Pataky Tibor u. 19.
Landeszmán Nandor	kereskedő	Bercsényi u. 8.
Lezer Mor	kereskedő	Luszenszky P. u. 12.
Spira Nándor	kereskedő	Luther u. 8.
Uhr Ignác	kereskedő	Konrády Lajos u. 3.
Feldman Jakab	háztulajdonos	Ternyessy u. 13.

JÓTÉKONYSÁGI EGYESÜLETEK

Szlovenszkói Zsidók Szociális Segélyző Egyesülete (4)

Egy nemzetközi zsidó segélyszervezet, a Joint Distribution Committee, rövid nevén JOINT fiókjaként alakult meg 1921-ben Szlovákia területén a *Szlovenszkói Zsidók Szociális Segélyző Egyesülete* (hivatalos nevén *Sociálny podporný spolok Židov na Slovensku – Sozialer Hilfsverein der Juden für die Slowakei*), melynek kelet-szlovákiai központja Kassa lett. A nemzetközi támogatások révén az egyesület, a többi zsidó szervezethez képest, komoly pénzügyi kerettel tudott működni.²⁴ Elsősorban hadiözvegyek, hadiárvak és hadirokkantak támogatásával foglalkozott, másodsorban a szegényebb réteghez tartozó kassai izraeliták állandó keresethez juttatását, az első világháború károsultjainak, a tönkrement izraelita vállalkozók támogatását tűzte ki célul. Az egyesület keretén belül a korszak köztisztelőben álló személyisége Matzner Irén²⁵ vezetésével 1924-ben megalakult a *Joint Leányegylet*, amely a szegény és árva lányokat segélyezte, juttatta álláshoz és férjhezmenetelüket is elősegítette.²⁶

Több száz zsidó gyermek ellátását, gondozását, sok esetben nyaraltatását is biztosította a Matznerné által vezetett *a Kassai Izraelita Árva- és Tanoncotthon egyesület* (szlovák nevén *Krajinský židovských sirotkov a mládež podporujúci spolok*), amely szintén a JOINT védőszárnyai alatt nyílt meg 1930-ban. Az *Árva- és Tanoncotthon* kezdetben csak 50 gyermeket látott el, 1933-ban viszont már 250 árva gyermek gondozására volt kapacitása. A

²² Lányi M. – Propperné Békefi H.: *Szlovenszkói zsidó...* i. m. 69.

²³ AMK, MsNV, S, 1924-1950, iratszám I./20. Talmud Tóra Egyesület, Kassa. 1942. április 13. Hatósági ellenőrzés.

²⁴ Lányi M. – Propperné Békefi H.: *Szlovenszkói zsidó...* i. m. 83.

²⁵ Wachs, E.: *Botcsinálta...* i. m. 108.

²⁶ Lányi M. – Propperné Békefi H.: *Szlovenszkói zsidó...* i. m. 54, 84.

leánynevelésre, gyermekellátásra specializálódott *Árva- és Tanoncotthon* különféle jótékonyági események bevételeiből finanszírozta tevékenységét, amelyek rendezése során mindig kérvényezte a várostól a különféle adók, pl. vigalmi adó kötelezettsége alóli mentességet.²⁷ Az *Árva- és Tanoncotthonnak* 1938-ban 84, 1939-ben már csak 56 bentlakásos növendéke volt. 1935-től az *Árva- és Tanoncotthon* Matzner Irén nevét viselte („Matzner Irén” Izr. Árva- és Tanoncotthon – Isr. Waisen- und Lehrlingsheim). 1935-től Anna Löviova lett az elnöke.²⁸

A leányegyleten és az árvaotthon kívül két további intézményt hozott létre az egyesület, az *Alba Iparművészeti és Varróiskolát*, mely a Harang utca 8. (mai Zvonárská 8.) szám alatt működött 1935 januárjáig, valamint az 1929-ben létesített kertészetet a Flórián utca. 13. szám alatti ház kertjében (a mai Florianská ulica), melyen keresztül az *Árvaotthon* tehetségesebb növendékeit próbálta az egyesület kertészeti pályára képezni.²⁹

A JOINT ezenkívül 1925-ben egy ún. Joint-menzát is alapított Kassán, amely 1929 januárjától a Flórián utcai ház egyik helyiségében működött. 1929-es adatok szerint a menzán naponta 70 diák kapott teljes ellátást.³⁰

Az egyesület székhelyét a Fő utca 18-as szám alatti irodában, két helyiségben rendezték be. Az egyesülete tagjainak száma 1926-ban 1246 fő volt. Az *Árvaotthon* vezetősége 1926-ban a következő személyekből állt:

Elnök: Matzner Sámuelné [Irén]

Társelnökök: dr. Molnár Jenő és Schweid Hermann.

Alelnökök: dr. Hartmann Lajos, Reizmann Mór, Brünn Mórné /Michalovce/, dr. Hartmann Imréné /Prešov/, Goldberger Gyuláné /Rožňava/, dr. Grün Árminné /Humenne/, Korn József /Bardiov/

Titkár: Erös Jenő

Pénztáros: Deutschberger Sámuelné

Ellenőrök: Kaufmann Mór és Schwartz Leó

Számvizsgálók: Friedmann Ábris, Róth Ignác és Wiesenberg Lajos

Ügyész: dr. Garai Sándor

Központi választmány: Ehrlich Simon, dr. Enten Manó, Goldstein Dezső, Hirsch Márk, dr. Lövy József, Polacsek Géza, dr. Róna Bertalan, Reichmann Ármin, dr. Spielberger Mór és Wirkmann Ignác

Az Árvagondozó bizottság elnöke: dr. Lövy Józsefné

A Leányszakosztály elnöke: Fejér Anna³¹

A Zsidók Szociális Segélyező Egyesület tisztikarának névsora 1938 után:

	Név	Foglalkozás	Illetőség	Születési hely és idő	Szülők neve
Elnök	Roth Hermanné	kereskedő neje, háztartásbeli	Kassa	Kassa 1895.III.15.	Friedman S. Lusztig Róza
Tb. elnök	Dr. Lövi Józsefné	orvos neje, háztartásbeli	Kassa	Tapolcsány 1888.XII.22.	Abrahamson Singer Sára
Társelnök	Dr. Garai Sándorné	ügyvéd neje, háztartásbeli	Kassa	Rozgony 1895.VII.10.	Glück Mór Weis Ilona
	Dr. Kolos Ákos	ügyvéd	Kassa	Kassa 1888.II.8.	Klein Lipót Kleimann E.
	Ungár Jenő	magánzó	Kassa	Komárom	Ungár Jakab

²⁷ AMK, MMK, I. RMK, 1937, lelt. sz. 274, d. 21, iratszám I. 30070/737 illetve II. 14397.

²⁸ AMK, MsNV, S, 1935-1951, iratszám II./18. Izraelita Árva és tanoncotthon egyesület.

²⁹ AMK, KMM, 1939, lelt. sz. 108, d. 24, iratszám IV. 10541.

³⁰ AMK, MsNV, S, 1935-1951, iratszám II./18. Izraelita Árva és tanoncotthon egyesület.

³¹ AMK, MsNV, S, 1935-1951, iratszám II./18. Izraelita Árva és tanoncotthon egyesület. Az egyesület vezetőségének névjegyzéke 1926. április 2-án.

				1896.V.8.	Kellerman A.
	Dr. Berger Dezső	ügyvéd	Kassa	Szécskeresztúr 1896	Berger Mór Leizerovics G.
	Dr. Garai Sándor	nem gyakorló ügyvéd	Kassa	Zsadány 1884.II.10.	Glück Adolf Guttman Hana
	Görög Artúr	magánzó	Kassa	Bojár 1890	G. Bernát Bottenstein
	Guttman Fülöp	cégvezető	Kassa	Roskovány 1888	Gutman Salamon Steinmetz H.
	Kertész Samu	kereskedő	Kassa	Vizsoly 1883	Gardenfeld Mih. Benedek Katalin
	Kreisz Henrik	magánzó	Kassa	Lantóc 1881	Kreisz Jakab Stern Mária
	Dr. Lövi József	orvos	Kassa	Sárbogárd 1884.I.16.	Lövi Ignác Abelesz Kati
	Matzner Samu	magánzó	Kassa	Gaya/Morva/ 1868.VII.30.	Matzner Ignác Berger Barba
	Popper Jenő	nyugdíjas vasúti felügyelő	Kassa	Kassa 1883.X.16.	Popper Ármind Grünhut Regina
	Reichmann Ármin	nyugdíjas magántisztviselő	Kassa	Vágvecse 1873.X.24.	Reichman Jakab Steiner Cili
	Roth Ignác	nagykereskedő	Kassa	Szikszó 1886.II.25.	Róth Lipót Silberger Róz.
	Schweid Herman	fakereskedő	Kassa	Máriavölgy 1875	Schweid Major Spira Betty
	Spira Ignác	kereskedő	Kassa	Eperjes 1885.VI.6.	Spira Lipót Faber Fáni
Titkár	Erős Jenő	ny. magánhivatalnok	Budapest	Sátoraljaújhely 1875.III.16.	Stark Mór Rottmann H.
Pénztáros	Cierer Béla	bizt. tisztviselő	Kassa	Kassa 1897.VII.1.	Cierer Jakab Siegel Róza
Ellenőr	Hercz Zsigmond	magánzó	Kassa	Ábrahámfalva 1873.I.24.	Hercz József Holstein Teréz
Ellenőr	Rottmann Dezső	könyvelő	Kassa	Drugetháza 1895.IX.8.	Rottmann Lipót Mermelstein
Ellenőr	Spira Adolf	kereskedő	Kassa	Olajpatak 1887.V.20.	Spira Ármind Reis Mária
Ügyész	Dr. Singer Artúr	ügyvéd	Kassa	Rimaszombat 1894.I.28.	Singer Leó Klein Júlia
	Dr. Farkas Zoltán	ügyvéd	Kassa	Erdőbénye 1881.III.4.	Farkas Adolf Gutman Johan

Központi választmány³²

Név	Foglalkozás	Lakcím
Andor Ernő	hird.iroda	Szathmáry Gy.u.3
Dr. Cierer Henrik	orvos	Horthy M. tér 9.
Friedmann Ármin	utazó	Mátyás Király krt.38
Friedmann Artúrné	háztartásbeli	Andrássy u. 20.
Friedmann Márkus	gyáros	Rimanóczy u.4.
Friedmann Miksa	gyáros	Petőfi tér 9.
Fuchs Emil	kereskedő	Szt.István krt.22.
Gerő Mihály	kereskedő	gr. Teleki Pál u.15.
Dr. Kleinberger Árpádné	háztartásbeli	Fő-ucca 39.
Roth Herman	kereskedő	Szathmáry Gy.u. 26.

³² AMK, MsNV, S, 1935-1951, iratszám II./18. Izraelita Árva és tanoncotthon egyesület.

Roth Jenő	kereskedő	Pázmány-ucca 7.
Weinberger Ármín	kereskedő	Petőfi tér 10.
Dr. Weisz Artúrné	háztartásbeli	Bercsényi ucca 2.
Zinner Béláné	háztartásbeli	Göndör Gábor ucca 2.
Zipszer Jenő	fakereskedő	Szt.István krt.15

Az Árva- és Tanoncotthon Egyesület utolsó tisztikara (1939. március 10.):³³

	Név	Életkor	Lakcím	
Elnöke	Garai Sándorné	44 éves	Bercsényi u. 12.	
Társelnök	Dr. Lövi Józsefné	50 éves	Erzsébet tér 3.	
Alelnök	Roth Hermanné	42 éves	Szepsi krt. 7.	
Alelnök	Matzner Sámuel	70 éves	Darvas Imre u. 16.	
Titkár	Weinberger Adolfné	33 éves	Tordássy u. 12.	
Pénztáros	Pénztáros	49 éves	Szepsi krt. 5.	
Ellenőr	Hercz Zsigmond	66 éves	Kovács u. 51.	
Ügyész	Singer Artúr	45 éves	Erzsébet tér 23.	
Vezető kertész	Szeliga Gyula	37 éves	Bárczai út, temető	római katolikus

Az egyesület a Magyarországhoz visszakerült Kassán, a „Szlovenszkói” jelző elhagyásával működött tovább, 1944 júliusában oszlatták fel.

Szlovák nyelvű alapszabályai (1924). In: AMK, MsNV, S, 1935-1951, iratszám II./18. Izraelita Árva és tanoncotthon egyesület

Izraelita Jótékony Nőegylet (5)

A kassai *Izraelita Jótékony Nőegylet* (szlovák nevén *Izraelitský ženský dobročinný spolok v Košiciach*) 1867-ben alakult. A két világháború közötti időszakban alapvetően a szegények segélyezésével foglalkozott. Az 1920-as években felépítettett egy Szeretetházat, amelyben az elhagyott, elszegényedett, idős hölgyeknek nyújtott otthont. Ennek megvalósulásához Kassa városa 20.000 csehszlovák koronával járult hozzá. Az általa üzemeltetett népkonyha, melyet minden év decemberében a város támogatásával nyitottak meg, még 1918 és 1919 telén,³⁴ valamint a két világháború közötti korszakban is működött. Itt naponta kb. 80-100 ember jutott ingyen ebédhez.³⁵ Az egyesület 1944 júliusában lett felosztatva.

Elnöknője 1929-ben: Weinberger Józsefné.

Szlovák nyelvű alapszabályai (1927). In: ŠA KE, KŽ, d. 613, lelt. sz. 22765/927. Stanovy Izraelitského ženského dobročinného spolku v Košiciach.

Jeschuas Izrael (6)

A neológ zsidóság egyesülete volt a *Jeschuas Izrael* (*Jesuat Jisrael* = Izrael segítsége; szlovák nevén *Spolok Jeschuas Izrael v Košiciach*), melynek tevékenységét, vezetőit csak 1943-44-ből fennmaradt dokumentumokból ismerjük. Az egyesület székhelyét a Pogány u. 2. alatt rendezte be (az utca ma már nem létezik). Elnöksége az 1944 januárjában megtartott választmányi közgyűlésen:³⁶

Név	Foglalkozás	Lakcím	Születési idő és hely	Apja neve	Anyja neve
Stern Salamon,	hivatalnok	Pataky T. u. 12.	1890.VIII.21.	Sámuel	Friedmann Fáni

³³ AMK, KMM, 1939, lelt. sz. 108, d. 24, iratszám IV. 10541.

³⁴ AMK, MMK, II. RMK, 1924, lelt. sz. 277, d. 31, iratszám II.27608.

³⁵ AMK, MMK, II. RMK, 1929, lelt. sz. 282, d. 47, iratszám II. 3943.

³⁶ AMK, MsNV, S, 1935-1951, iratszám II./19. Jeschuas Izrael.

elnök, ügyvezető			Szolyva		
Kohn Jenő	magánzó	Szegényház u. 8.	1902.XI.17. Tornalja	Lipót	Fleischer Helén
Dávidovits Mór, pénztáros	ház- tulajdonos	Olasz u. 1.	1893.III.7. Felsőmisy	Miksa	Neumann Fáni
Simnovics Hermann, ellenőr, kefekötőség	magán tiszt.	Luzsénszky Pál u. 25.	1905. VIII.1. Bedőháza	Mózes	Kaufman Záli
Rósinger Adolf, titkár	kereskedő	Dobó u. 46.	1904.VII.13. Szikszó	Simon	Rozental Róza
Rozenzweig Hermann, házgondnok	kereskedő	Vasucca 14.	1882.VIII.15. Balsa	Zsigmond	Groszhändler Róza
Hartstein Ábrahám	magánzó	Tordássy u. 3.	1870. XII.26. Szomotor	Bernát	Krausz Záli
Weisz Ernő	kereskedő	Bercsényi u. 4.	1882.X.2. Nyírbátor	Adolf	Weisz Regina
Wiesen Sándor	kereskedő- segéd	Szegényh. u. 8.	1908.V.27. Putnok	Izsák	Dörfler Regina
Löwinger Adolf	v. vendéglős	Kossuth Lajos u. 26.	1885.IX. 10. Sátoraljaújhely	Márton	Ádler Léni
Folkmann Mór	mészáros	Blanár Béla u. 31.	1895. IV.4. Girált	Ábrahám	Rottmann Rozália

Választmányai tagok 1944 januárjában:

Név	Foglalkozás	Lakcím	Születési idő és hely	Apja neve	Anyja neve
Grósz Ignác	szállító	Pogány u. 20.	1892.III.23. Semse	Mór	Müller Jetty
Friedmann Ignác	magánzó	Zrínyi u. 13.	1869. VII.10. N.szöllős	Mózes	Klein Máli
Guttman Adolf	kereskedő	Blanár B. u. 27.	1897.IX.II. Kálnás	Jakab	Lichtenstein Róza
Folkmann Simon	magánzó	Pogány u. 18.	1873. IV.29. Tilics	Leib	Gringler Keila
Klein Benjámin	magánzó	Pogány u. 6.	1885.II.2. Misztrice	József	Szmuk Cili
Juda József	kereskedő	Fő ucca 9.	1900.XII.25. Felsővízköz	Mihály	Liebner Lina
Cséri Ernő	tisztviselő	Spirko Ágoston u.9.	1895.XII.24. Kassa	Jakab	Gotthilf Johanna
Goldmann József	vendéglős	Honvédek útja. 50.	1893.X.14. Abaujszántó	Sámuel	Weissmann Záli
Strauszmann Benő	malom tul.	Szt.István krt. 5.	1874.VII.20. Jászó	Ferencz	Sichermann Léni
Szöbel Lajos	mészáros	Pogány u. 5.	1898.XII.4. Vajkóc	Hermann	Goldmüncz Mária
Lebovics Adolf	magánzó	Luzsénszky u. 6.	1884.III.8. Felsőapsa	Pészach	Lebovics Freida
Gotterer Sámuel	kereskedő	Kovács u. 21.	1896.I.9. Maldur	Izrael	Bergmann Lea
Stern Salamon, elnök, ügyvezető	hivatalnok	Pataky T. u. 12.	1890.VIII.21. Szolyva	Sámuel	Friedmann Fáni
Stern Salamon, elnök, ügyvezető	hivatalnok	Pataky T.u. 12.	1890.VIII.21. Szolyva	Sámuel	Friedmann Fáni

Gemilas Chesed (7)

A kassai orthodoxiához tartozott az ún. *Gemilosz Chaszodim jótékony pénztári egyesület* (hivatalos nevén *Gemilas Chesed, dobročinný pokladničný spolok – Wohltätigkeits Kassa Verein*), melyet a hitközség 1890-től működtetett.³⁷ (*Gemilat heszed* vagy többes számban *Gemilut haszadim* = kegyes cselekedetek, jótettek viszonzása.) Az első világháborút követően újjászervezték. A korabeli magyar nyelvű sajtóban *Gemilas-Chesed Jótékonyági Pénztár Egyesületként* találjuk meg: „Goldstein Dezső szerkesztő³⁸ kezdeményezése folytán a kassai zsidóság körében még a múlt évben erős mozgalom indult meg egy altruista alapon működő „Gemilas-Chesed” pénztár egyesület életre hívása érdekében, mely hivatva lenne a gazdasági krízis, éppúgy a bankhitelek korlátozása következtében elszegényedett s kereseti lehetőségüktől megfosztott kisexistenciákat kamatmentes kölcsönök nyújtásával felsegélyezni”³⁹ – számolt be az egyesület megalakulásáról a helyi zsidó sajtó.

Az egyesület székhelyét a Malom utca (a mai Mlynská ulica) 22-es számú házában rendezte be, 1933-ban tagsága 220 főt számlált.

1933 végén a következő személyekből állt az elnöksége:⁴⁰

Név	Foglalkozás
Armin Reichmann, elnök	igazgató, Assicurazioni Generali Biztosítótársaság
Alexius Lichter, alelnök	társtulajdonos, Czinner és Társa konfekció üzlet
Ignac Róth, alelnök	rövidáru nagykereskedő
Ignac Spira, pénztáros	textiláru nagykereskedő
Berich Klinger, ellenőr	tulajdonos, Wiener-Mode konfekció üzlet
Mark Hirsch, ellenőr	textiláru nagykereskedő
David Goldstein, titkár	

Bizottság:

Név	Foglalkozás
Béni Bayern	földbirtokos
Adolf Cinner	konfekció üzlet tulajdonos
Jeremias Goldner	fatermelő
Michal Gerő	divatáru kereskedő
Abraham Hartstein	bornagykereskedő
Ing. Hugo Kabos	építészmérnök
Arpad Leiner	bankigazgató
Jindr Reisz	kenyérárus
Dr. Artur Singer	ügyvéd
Lasar Silberberger	szobafestő
Aley Schwartz	fatermelő
Eugen Ungar	bankos
Leopold Wald	rövidáru nagykereskedő
Dr. Oskar Zlattner	ügyvéd

³⁷ Lányi M. – Propperné Békefi H: *Szlovenszkói zsidó... i. m. 55.*; Kassai Izraelita Jótékony Egylet „Gemilosz Chaszodim” 1891-től. In: Barabás Györgyi: *Magyarországi zsidó hitközségek, egyletek, társulatok alapszabályai 1705-2005.* Budapest, 2007, 282.

³⁸ A Zsidó Szó szerkesztője.

³⁹ Zsidó Szó, III. évf./20. szám. 2. Friedman Antal: A košicei „Gemilas-Chesed” Jótékonyági Pénztár-Egyesület megkezdte működését.

⁴⁰ AMK, MMK, 1933, lelt. sz. 286, d. 62, iratszám II. 34227. Szlovák nyelvű névsor.

Felügyelő bizottság:

Név	Foglalkozás
Eugen Atlasz	pénzbiztosítási titkár
Bernat Eisz	papíráru kereskedő
Jakob Ehrenberg	fatermelő
Samu Friedmann	divatáru kereskedő
Abraham Hochhauser	pék
Eugen Lichtmann	vegyi árukereskedő
Eugen Neufeld	könyvtáros

Szlovák nyelvű alapszabályai (1933). In: AMK, MMK, 1933, lelt. sz. 286, d. 62, iratszám II. 34227. Stanovy „Gemilas Chesed” dobročinného pokladničného spolku v Košiciach.

Orthodox Izraelita Jótékony Nőegylet (8)

A kassai *Orthodox Izraelita Jótékony Nőegylet* (szlovák nevén *Izraelitský orth. ženský dobročinný spolok*) szintén egy 1918 megalakuló egyesület volt. Szigorúan tartotta magát ahhoz, hogy jótékonyági akcióit lehetőleg a nagyobb nyilvánosságtól elzártan bonyolítsa le.⁴¹ Az egyesület 1934-től egy rituális népkonyhát is fenntartott a Kazinczy u. 5. számú házban (mai: Puškinová ulica), amely évente 5-6 hónapon át működött a Kassai Orthodox Izraelita Hitközséghez tartozó szegények számára. Ezzel körülbelül 500 szegénynek nyújtott ingyen ebédet.⁴² Székhelyét a Luther u. 23. szám (a mai: Zvonárska ulica) alatt található házban rendezte be. Az egyesület elnöknője 1938-ban, majd azt követően is Ester Gottererova /Fő utca 70./ volt. Az egyesületet 1944 júliusában oszlatták fel.

Tisztikárának névsora 1944-ből:⁴³

Név	Foglalkozás	Lakóhely	Születési hely	Születési idő	Szülők neve
Gotterer Sámuelné szül. Rossenzweig Eszter, elnök	háztartásbeli	Kovács u. 21.	Nyitra	1896.III.10.	Rosenzweig Emánuel Löwi Betty
Gutmann Lajosné, alelnök	háztartásbeli	Petőfi tér. 5.	Pozsony	1899.IX.3.	Kreuz Dávid Silberstein Katalin
Krausz Menyhértné, alelnök	háztartásbeli	Szemere u. 9.	Tiszabecs	1883.VIII.15	Groszmann Salamon Róz Betty
Weinberger Mártonné, titkár	háztartásbeli	Szathmáry György u. 44.	Kassa	1894.X.30.	Spielberger Hermann Honig Lina
Szinai Ignácné szül. Wolczovits Lenke, pénztáros	háztartásbeli	Bocskay krt. 8.	Miskolc	1905.I.7.	Reichmann Zseni
Blumberger Vilmosné, Menzabizottsági tag	háztartásbeli	Gömbös Gyula 5.	Hegyalja Mádon	1888.X.14.	Lichtmann Mór Fáber Hermina
Malmed Jenőné, Választmányi tag	háztartásbeli	Pázmány u. 6.	Nagyvárad	1902.X.26.	Iron Simon Malmed Feige
Ortner Simonné, Választmányi tag	háztartásbeli	Szt. Flórián u.5.	Munkács	1906.VI.20.	Klein H.B. Wettenstein Záli
Moskovits Mártonné, Választmányi tag	háztartásbeli		Újpest	1907.VIII.12	Fejér József Reichmann Mariska

⁴¹ Lányi M. – Propperné Békefi H.: *Szlovenszkói zsidó...* i. m. 78.

⁴² AMK, KMM, 1941, lelt. sz. 122, d. 84, iratszám II. 48275/941.

⁴³ AMK, MsNV, S, 1935-1951, iratszám II./16. Az Orthodox Izraelita Jótékony Nőegylet.

SEGÉLYEZŐ EGYESÜLETEK

WIZO (9)

A *Womens International Zionist Organisation* világszervezetének helyi fiókjaként alakult meg Kassán a *WIZO – Cionista Nőegylet* (szlovák nevén *Židovský ženský spolok Wizo v Košiciach*). A szervezet tagjai a 18 éves korukat betöltött zsidó lányok lehettek. Az egyesület legfontosabb feladataként a szociális munkát és női tanfolyamok szervezését jelölte meg, melyek során a zsidó nemzeti gondolatot kívánta terjeszteni.⁴⁴ Emellett gyakorlati pályára nevelte a szegény zsidó nőt és jótékonyági akciókat rendezett. Bár hivatali nyelvűül a szlovákot, a hébert, a németet és a magyart is megjelölte, dokumentumainak egy jelentős hányada magyar nyelven maradt fenn, főleg a kevésbé hivatalos iratok, pl. a tagok levelezése.⁴⁵ A *WIZO* mind célkitűzéseiben, mind szervezetileg némileg eltért a többi jótékonyági intézménytől, leginkább a *Szlovenszkói Zsidók Szociális Egyesületéhez* hasonlított. Az egyszeri jótékonykodás helyett biztos egzisztenciát nyújtó munkára (pl. mezőgazdasági munkára) kívánta nevelni a zsidó nőt, melynek hasznát veszik majd Palesztinában, a zsidók új hazájában.⁴⁶ Az egyesület valószínűleg az 1938-as államfordulatot követően megszűnt, mivel a neve sem az 1940-es, sem az 1944-es feloszlató rendeletben nem szerepel.

Szlovák nyelvű alapszabályai (évszám nélkül). In: AMK, MsNV, S, 1935-1951, iratszám II./13. W.I.Z.O Židovský Ženský spolok – Jüdische Frauenorganisation, Stanovy.

Concordia (10)

A *Bnai Brith* zsidó szabadkőműves páholy (B. Loge Concordia I.O.B.B.) *Concordia* néven működött Kassán. 1938 után egyesületként már nem létezett.

VALLÁSI ÉS SEGÉLYEZŐ EGYESÜLETEK

Chevra Kadisa (11)

A *Kassai Izraelita Anyahitközségi Chevra Kadisa Szent Egylet* (szlovák nevén *Svätý spolok košickej nábož. obce židovskej Chevra Kadiša v Košiciach*) 1845-ben alakult és funkciót tekintve szorosan kapcsolódott a hitközség életéhez. 1923-ban Weisz Leó volt az egyesület elnöke.⁴⁷ A vallási feladatokon túl, jótékonyággal is foglalkozott. Székhelye: Szent Lenárt u. 17. (a mai: Tajovského ulica). Tagjainak száma 1941-ben: 357.⁴⁸

Tisztikarának és választmányának névjegyzéke (1942. április 5.):⁴⁹

A viselt tisztség	Név, névváltozás esetén eredeti név is	Polgári foglalkozás	Lakcím	Születési hely és idő	Atyjának és anyjának neve
Elnök	Lustig Náthán	fakereskedő	Szegényház u. 2.	Kissáros 1867.II.10.	Lustig Mór Adler Fáni

⁴⁴ AMK, MsNV, S, 1938, iratszám II./13, W.I.Z.O, Židovský ženský spolok–Jüdische Frauenorganisation.1.

⁴⁵ AMK, MsNV, S, 1938, iratszám II./13, W.I.Z.O, Židovský ženský spolok–Jüdische Frauenorganisation

⁴⁶ Lányi M.–Propperné Békefi H.: *Szlovenszkói zsidó...* i. m. 86-87.

⁴⁷ Zsidó Hírlap, II. évf./9. szám, 2.

⁴⁸ AMK, MsNV, S, 1924-1950, iratszám I./25. A Kassai Izraelita Anyahitközségi Chevra Kadisa Szent Egylet. Egyesületi jegyzék, 45093/922. B.M.Kr.

⁴⁹ AMK, MsNV, S, 1924-1950, iratszám I./25. A Kassai Izraelita Anyahitközségi Chevra Kadisa Szent Egylet.

Elnök-helyettes	Weisz Samu	bankigazgató	Bethlen krt. 43.	Krajcárpusztá 1882	Weisz József Paszternák Júlia
előljáró	Reisz Henrik	v. kenyérgyáros	Honvédek u. 16.	Léva 1874.IV.6.	Reisz Mór Weisz Bet
Előljáró	Gerő /Gottlieb/ Mihály	kereskedő	Gr. Teleky u. 15.	Bihari Udvari 1882. II.10.	Gottlieb Jakab Grosz Záli
Előljáró	Lichter Elek	kereskedő	Kovács u. 4.	Berhida 1889.V.18.	Lichter Izidor Steiner Regina
Pénztáros	Glücksmann Adolf	kereskedő	Kazinczi u. 14.	Sóvár 1879.II.20.	Glücksmann Mózes Klein Mária
Választmányi tagok					
	Atlasz Jenő	bizt.tisztviselő	Apponyi A. u. 2.	Raszlavica 1889.VIII.22.	Atlasz Izsák Schwarcz Róza
	Czinner Adolf	kereskedő	Fő u. 47.	Pány 1867.IX.28.	Czinner Kálmán Roth Amália
	Feith Vilmos	mázoló mester	Fő u. 115.	Pelesna 1871.XII.26.	Feith Herman Blat Frida
	Feuermann Benjámín	magánzó	Szt. I. krt.20.	Abauj Fony 1864.XII.5.	Feuermann József Kohn Rebeka
	Freumann Jenő	kereskedő	Honvédek u. 11.	Abauj Szántó 1890.XII.20.	Freumann Lajos Tiegermann Antónia
	Gáspár /Grünfeld/ Sándor	magán tisztviselő	Prohászka u. 18.	Gálszécs 1876.	Grünfeld Izráel Berger Sáli
	Gergely /Geiger/ Jenő	bizt.titkár	Lakatos u. 2.	Bodrogkeresztúr 1883.IV.13.	Geiger Bernát Fushs Berta
	Grün Miksa	magánzó	Kossuth L. u. 4.	Sátoraljaújhely 1874.V.5.	Grün József Weiser Johanna
	Gutlohn Gyula dr.	kereskedő	Éder u.3.	Rozsnyó 1884.	Gutlohn Manó Siegelmann Antonia
	Kohn Ignáv	vegyes- kereskedő	Dohány u. 11	Korompa 1887.IX.26.	Kohn Lajos Zipser Rosália
	Kolos /Klein/ Ákos dr.	ügyvéd	Szatmáry u. 12.	Kassa 1888.II.19.	Klein Lipót Kleimann Etel
	Korach Kálmán dr.	ügyvéd	Balassa Zs.u.18.	Tibeháza 1873.XI.25.	Korach Jakab Maytamm Sáli
	Leiner Árpád	bankigazgató	Fő u. 123.	Kassa 1891.V.7.	Leiner Áron Paszternák Jenny
	Paszternák Jenő,	kereskedő	Rimanóczi u. 5.	Izdoba 1878.XII.15.	Paszternák Dávid Reich Fáni
	Reichmann Ármin	ny.igazgató	Kazinczi u.14.	Vágvécse 1873.X.24.	Reichmann Jakab Steiner Cecilia
	Rosenberg Bertalan	magánzó	Fő u.115.	Vatta 1874.	Rosenberg Herman Lieberman Rosália
	Urbach Lajos	vízv. vállalkozó	Bubics Zs. u. 21.	Bárca 1869.XI.29.	Urbach Károly Feuermann Fáni
	Weisz Artur dr.	magánzó	Bercsényi u. 2	Tothvalova 1886.VI.1.	Weisz Náthán Guttman Rebeka
	Weiser Ernő dr.	ügyvéd	Honvédek u. 7.	Kassa 1881.III.19.	Weiser Ede Spiegel Hermin
	Wirkmann Ármin, dr.	ügyvéd	Horthy M. tér 2.	Kassaújfalu 1877. XII.11.	Wirkmann Dávid Reismann Regina
	Zahler Aladár dr.	háztulajdonos	Bercsényi u. 7.	Abaujszina 1881.VII.24.	Zahler Adolf Friedmann Gizella
	Zipser Ignác	kereskedő	Szt. I. krt. 15.	Korompa 1876.VI.15.	Zipser József Herskovics Hani

1942. május 15. [a fenti névsor az alábbiakkal egészül ki]

A viselt tiszttség	Név, névváltozás esetén eredeti név is	Polgári foglalkozás	Lakcím	Születési hely és idő	Szülők neve
Titkár	Goldberger Sámuel	tisztviselő	Mikes K. u. 13.	Kecerpekle 1899.I.10.	Golberger Eliás Breuer Regina
Választmányi	Mann Jakab	magánzó	Kisdý B. u. 6.	Bodogkőújfalu	Mann Farkas

tag				1878.VIII.8.	Treuhaft Pepi
Számvizsgáló	Kolozs /Kohn/ Béla	magán hivatalnok	Dobó u. 28.	Budapest 1889.VIII.16.	Kohn Izidor Fuhs Regina
Számvizsgáló	Ladányi /Leinwaldter/ Izsó	ker. ügynök	Pázmány u. 7.	Varannó 1870.V.I.	Leinwaldter Sámuel Weiszlovics Dóra
Számvizsgáló	Weinberger Béla	magán- tisztviselő	Andrássy u. 1.	Hernádgecse 1879.VV.2.	Weinberger Kálmán Guttman Teni

Magyar nyelvű alapszabályai (1923). In: ŠA KE, KŽ, d. 289, lelt. sz. 11890/1923. Stanovy spolku Židovskej náboženskej obce v Košiciach Chevra Kadisa schválenie.

Orthodox Chevra Kadisa (12)

Az *Orthodox Izraelita Chevra Kadisa* (szlovák nevén *Židovska orth. Chevra Kadiša v Košiciach*) az egyik legrégebbi zsidó szervezet volt a városban, 1844-ben alakult. Az ortodox hitközségnek több beadványa megmaradt 1938 előttről a Városi Tanács anyagában. Ezekben főleg a temetkezési járulékok alóli mentességet kérvényezte a várostól.⁵⁰ Székhelye a Kazinczy utca 3. szám alatt volt (mai Puškinova ulica).

Vezetőségi tagjai 1941 szeptemberében:⁵¹

Név	Foglalkozás	Lakcím	Születési hely és idő	Szülők neve
Fränkel Márk	háztulajdonos	Mátyás király krt. 56.	Hernádgecse 1870.V.12.	Mór Glück Betty
Schwartz Moritz	háztulajdonos	Bocskay krt. 7.	Alecsócsáj 1879.XI.18.	Hermann Reis Rezi
Roth Ignatz	háztulajdonos- nagykereskedő	Szathmáry Gy. u. 26.	Szikszó 1886.II.25.	Lipót Silberger Roza
Stern Viktor	volt kereskedő	Szent Lénárt u. 5.	Kereplye 1874.VII.20.	Ferencz Sichermann Leni
Deutsch Adolf	fémkereskedő	Konrády Lajos u. 15.	Tállya 1861.I.2.	Mor Roth Mária
Goldstein Lipót	hentes	Luszenszky u. 21.	Kassa 1884.XII.15.	Mor Rose Hani
Landesman-Lajta Jenő	volt kereskedő	Vas u. 3.	Kassa 1894.XII.29.	Hersil-Herman Berkovits Pessil
Feldman Jakab Jenő	háztulajdonos	Tornyossy u. 13.	Kassabaksa 1884.XII.17.	Samuel Atlas Hani
Lesarovits Ferenc	kereskedő	Vaskapu u. 5.	Csécs 1871.XII.3.	Mózsés Klein Eva
Pollak Salamon	v. kereskedő- háztulajdonos	Pataky Tibor u. 5.	Szepesváralja 1867.III.17.	Ignatz Izsak Reich Lina
Hochhäuser Salamon	v. kereskedő- háztulajdonos	Várkapu u. 64.	Rostoka 1869. IV.5.	Mendel Maletz Róza
Schimmel Mór	kereskedő	Mészáros u. 27.	Mínaj /Ung.m./ 1874.III.19.	David Moskovits Záli
Wald Lipót	v. kereskedő- háztulajdonos	Konrády Lajos u. 1.	Váradka /Sáros/ 1885.XI.25.	David Guttman Eta
Rottenberg Géza	magánzó	Arany u. 1.	Hertnek /Sáros/ 1862.I.6.	Izsák Zsupnik Zsani
Arnstein Izrael Márk	borkereskedő	Szent Lénárt u. 13.	Palocsa 1891.VI.13.	Ignatz Neugrüschl Róza

⁵⁰ AMK, MMK, II. RMK, 1933, lelt. sz. 286, d. 59, II.17-645. Magyar nyelvű beadvány Kassa Városi Tanácsához. 1933. január 1.

⁵¹ AMK, MsNV, S, 1924-1950, iratszám I./27. Orth. Izr. Chevra Kadischa Kassa vezetőségi tagjaiban beállott változás bejelentése, 1941.

Szlovák nyelvű alapszabályai (1923). In: ŠA KŽ, d. 278, lelt. sz. 4488/1923. Stanovy Košickej židovskej aut. orthodoxnej Chevra-Kadiša.

Chevra Sefardim (13)

A Chevra Sefardim, (más alakában *Chevra Szeferdim*, hivatalos neve a *Spolek Sefardim pre aut. orth. žid. náboženskej obce – „Chevra sefardim“ der aut. Orth. Isr. Cultusgemeinde*), kassai haszid közösség volt az orthodox közösségen belül elkülönülve. Alapszabályaiban akárcsak a szlovák-zsidó egyesületek, nem jelölte meg a magyart hivatali nyelvként.⁵² A Városi Tanácshoz beadott hivatalos kérvényeiben tüzelőfát kért a várostól vallási és jótékonyági célokra. Egy 1933-as beadványában Reichman Vilmos képviselte az egyesületet.⁵³ Székhelye: Darvas Imre. u. 11-13. (a mai: Krmanova ulica).

Egyesületi tisztikar 1941 áprilisában:⁵⁴

Egyesületi tisztség	Név	Foglalkozás	Lakcím	Születési hely és idő	Szüllők neve
elnök	Hollander Jakab	keresk.alk.	Pataky Tibor u.19.	Kassa 1894.XI.29	Hollander Hirsch Lusztig Rési
alelnök	Leser Áron	kereskedő	Vörösmarty tér. 15.	Kassa 1892.X.22	Leser Lipót Katz Szerén
imaház-gondozó	Rottenberg Géza	magánzó	Arany u.1.	Hertnek 1862.I.6.	Rottenberg Izsák Zsupnik Zsani
imaház-gondozó	Stern József	háztulajdonos	Pataky Tibor u.8.	Zsmigró? 1895.	Stern Aser Rabi Rifke
pénztárnok	Berger Mór	háztulajdonos	Nádor u.15.	Abaújvár 1900.VI.23.	Berger Zise Friedmann Hani
ellenőr	Malmed Eder	háztulajdonos	Pázmány u.14.	Dubecka 1871.XI.12.	Malmed Mechl Feit Sprincze
előljáró.tag.	Reichmann Vilmos	kereskedő	Vörösmarty tér 11.	Klocseno 1876.V.10.	
választmányi tag.	Klein Adolf	háztulajdonos	Kovács u.89.	Sátoraljaújhely 1886.II.27.	Klein Lipót Majrovics Hanna
választmányi tag.	Finder Naftali	v.keresk.	Andrássy u.7.	Bártfa 1887.	Finder Izsák Sapira Netti
választmányi tag.	Weizsmann Izsák	v.keresk.	Konrády Lajos u.1.	Zboró 1887.VIII.5.	Weizsmann Pinkasz Szamet Hani
választmányi tag.	Spira Vilmos	kereskedő	Spirkó Ágoston u.21.	Sztropkó 1881.XI.15.	Spira Salamon Waldmann Rifka
választmányi tag.	Wald Lipót	háztulajdonos	Kondrády Lajos u.1.	Varadka 1885.XI.25.	Wald Dávid Guttman Eta
választmányi tag.	Katz Dávid	kereskedő	Luzsénszky u.16.	Kassa 1884.IX.6.	Katz Mozes Grosz Pepi
választmányi tag.	Kurz Jakob ⁵⁵	keresk.alk.	Szt.Lénárt u.2.	Kassa 1891.	Kurz Lipót Lusztig Hani
választmányi tag.	Eis Juda Ber	papírárugár társtulajd.	Pataky Tibor u.8.	Litovisz 1883.	Seinvel Eis Seindel
választm. póttag	Wienfeld Jakab	kereskedő	Honvédek útja 32.	Zboró 1875.XII.	Manesz Eman, Federseindel
választm. póttag	Rierner Márk	magánzó	Mátyás Kir. krt.6.	Bártfa 1891.III.23.	Reimer Lipót Margel Berta
választm. póttag	Handler Majer	magánzó	Hunyadi u.9.	Sztropkó 1889.IV.3.	Handler Mihály Burkos Dóra

⁵² ŠA KE, KŽ, d. 522, lelt. sz. A Chevra Sefardim alapszabályai szlovák nyelven, 1.

⁵³ AMK, MMK, IX. RMK, 1931, lelt. sz. 388-389, d. 172, iratszám IX. 22289.

⁵⁴ AMK, MsNV, S, 1924-1950, iratszám I./26. A Kassai Orth. Izraelita Hitközség „Chevra Szeferdim” Egyesület. Az. 1941. ápr.16-án megválasztott előljáróság. A kassai aut. orth. hitk. Szeferd Egyesületének április 22-én illetve 25-én választott tisztikarának és választmányi tagjainak névjegyzéke.

⁵⁵ Megjegyzés a 14. alatti Kurz Jakob választmányi tag, még a IV.25-iki alakulás előtt leköszönt tisztségéről s így helyébe az 1./póttagként választott Wienfeld Jakab lett a választmány rendes tagja. Kassa, 1943. május. 5.

választm. póttag	Friedmann M.D.	magánzó	Mátyás kir.krt.6.	Zboró 1883.VII.1.	Friedmann Ábrahám Berland Frimet Rifke
választm. póttag	Leser Benjamin	kereskedő	Vörösmarty tér.19.	Zboró 1897.IV.15.	Leser Lipót Katz Szerén

Szlovák nyelvű alapszabályai (1923): ŠA KŽ, d. 522. Stanovy spolku Chevra Sefardim orth. žid. náb. obce v Košiciach.

TÁRSADALMI, SZÍNHÁZ-, OLVASÓ ÉS SZÓRAKOZTATÓ EGYESÜLETEK

Zsidó Kulturális Egyesület (14)

A kassai *Zsidó Kulturális Egyesület* (hivatalos nevén *Židovský kulturný spolok v Košiciach – Jüdische Kulturverein*) alapszabályait 1925-ben fogadta el a Csehszlovák Tejhatalmú Minisztérium.⁵⁶ A két világháború között kb. 65 tagot számlált és egy belvárosi bérházban (a Fő utca 60. szám alatt) rendelkezett klubhelyiséggel, melyet a helyi *Bar Kochba* cionista szervezettel közösen tartott fenn.⁵⁷ Alapszabálya kimondta, hogy az egyesület célja „a zsidó szellemben való nevelés, a zsidó irodalom előadások, felolvasások kirándulások és a héber nyelv kultiválása”.⁵⁸ Tagjai havi 5 csehszlovák korona egyesületi díjat voltak kötelesek befizetni. A Városi Tanácshoz beadott egyik támogatási kérvényében 400 kötetes könyvtáráról is beszámolt. Előadásaival, a zsidó nemzet történetéről szóló kurzusaival, szlovák nyelv- és gyorsíró tanfolyamok szervezésével foglalkozott, valamint szorgalmazta a héber nyelvtanulást. Rendezvényeire, melyeket többek között az akkori Városi Színház (a mai Štátne divadlo v Košiciach) épületében szervezett meg, Kassa város és Csehszlovákia zsidó társadalmának prominens személyiségeit hívta meg előadni.

Az egyesület elnökei az 1930-as évek elején: Juhász Árpád, Földes Július (Štefánikova 49.) Alelnök: Spielberger Ignatz (Šrobárova 31.). Pénztáros: Zopf J. Titkárai: Goldberger Izidor (Bethlen krt.1./3.), Fischerova Izabella. Jegyző: Grossmann S.⁵⁹

Mivel az 1940-es és 1944-es feloszlásokat elrendelő dokumentumok között nem szerepel az egyesület neve, ezért feltételezhető, hogy az 1938-as államfordulatot követően megszűnt.

Szlovák nyelvű alapszabályai (1925). In: ŠA KE, KŽ, d. 462, lelt. sz. 31769/1925. Stanovy Židovského kultúrneho spolku v Košiciach .

Bar Kochba (15)

A *Bar Kochba Zsidó főiskolások egyesülete* („*Bar Kochba*“ *spolok židovských akademikov – Zsidó főiskolások egyesülete*) 1929-ben jött létre. Tagjai a város vezető cionista személyiségei közül kerültek ki.⁶⁰ A *Bar Kochba* elsődleges célja a zsidó főiskolások támogatása, pontosabban a fiatalság „általános, zsidó szellemben való fejlődése és a zsidó irodalomban való ismereteik tökéletesítése“ volt.⁶¹ Egyéb kitűzött céljai között szerepelt hetente tartandó előadások, héber nyelvoktatás és társasági programok, főleg kirándulások szervezése a zsidó fiatalok számára. De fontosnak tartotta általában a zsidó állampolgárok közötti együttműködés megerősítését. Egy 1937-es kérvényében az előző év kulturális rendezvényeit felsorolva 31 rendes gyűlésről és 2 szórakoztató estről számolt be, s ezek

⁵⁶ ŠA KE, fond Košická župa 1923 – 1928 (továbbiakban KŽ), d. 462, lelt. sz. 31769/1925. Stanovy Židovského kultúrneho spolku v Košiciach – schválenie.

⁵⁷ AMK, Magistrát mesta Košice 1923-1938 (továbbiakban MMK), II. Rada Mesta Košice (továbbiakban RMK), 1933, lelt. sz. 286, d. 62, iratszám II. 34411.

⁵⁸ ŠA KE, KŽ, d. 462, lelt. sz. 31769/1925. Stanovy Židovského kultúrneho spolku v Košiciach – schválenie, 2.

⁵⁹ AMK, MMK, II. RMK, 1933, lelt. sz. 286, d. 62, iratszám II.34411.

⁶⁰ AMK, MMK, RMK, 1938, lelt. sz. 291, d. 86, iratszám II. 8400. Rudolf Spira elnök szlovák nyelvű levele Kassa Város Tanácsához (Kassa, 1936. február 6.).

⁶¹ AMK, MMK, RMK, 1938, lelt. sz. 291, d. 86, iratszám II. 8400. Štatúty.

alaján továbbra is folyamodott Kassa városához támogatásért.⁶² Székhelye a Fő utca 60. szám alatt volt, taglétszáma 1933-ban elérte az 50-et.⁶³

Elnökei: Mikuláš Klein (1935), Gabriel Török (1937) és František Pollák (1938). 1938-ban alelnöke Vojtech Fehér, titkára Adolf Wald, pénztárosa Dr. Arnold Spira volt.⁶⁴

A kassai Bar Kochba az 1938-as államfordulatot követően önként beszüntette működését, utolsó elnöke Wald Adolf volt.⁶⁵

Szlovák nyelvű alapszabályai (évszám nélkül). In: AMK, MMK, RMK, 1938, lelt. sz. 291, d. 86, iratszám II. 8400/1938. Štatúty.

Kassai Társaskör (16)

A *Kassai Társaskör*, ismertebb nevén Zsidó Kaszinó 1893-ban alakult. 4500 kötetes könyvtárral rendelkezett.⁶⁶ 1941-ben szüntette be működését, miután minden vagyonát átruházta a Chevra Kadisára. 1938-ban 342, az államfordulat után pedig 281 tagja volt. Vezetősége 1941-ben: elnök dr. Ernest Weiser ügyvéd, igazgató dr. Maxilimián Szepessi, titkár dr. Alexander Kozma. Tisztviselők: Árpád Leiner, Gejza Vass, dr. Ákos Kolos, dr. Alexander Varga, Albert Müller és Vojtech László.⁶⁷ Székhelye ma is áll a városban a Roosveltova 5. szám alatt (korábban Bercsényi utca).

Csehszlovákiai Központi Cionista Szövetség (17)

A Prágában alakult cionista szervezet, magyar fordításban Csehszlovákiai Központi Cionista Szövetség (hivatalos nevén: *Ústredný sväz sionistický pre Csl. v Prahe, odbočka v Košiciach*) Kassán is működtetett egy fiókegyesületet, amely 1920-ban jött létre.⁶⁸ Két világháború közötti működéséről alig maradt fenn levéltári forrás.

Tulajdonképpen ennek az egyesületnek a helyébe lépett az 1938-as államfordulat után a Magyar Cionista Szövetség kassai fiókegyesülete, mely 1939. szeptember 2-án alakult meg és alig egy évig létezett, mivel 1940. júliusában a belügyminiszteri rendelet a többi cionista egyesülettel együtt feloszlatta.⁶⁹

Somre Hadath (18)

A kassai *Somre Hadath* (*Somre Hadath v Košiciach*; *Somre ha-dat*= A hit örzöi) a városi orthodox zsidó közösség egyik vallásos szervezeteként működött. A bázeli cionista program alapján szerveződött meg, legfőbb céljai között a zsidó vallással és nemzettel kapcsolatos vitaestek szervezését, a cionizmusról szóló munkák terjesztését, héber nyelv és irodalom terjesztését emelte ki.⁷⁰ A többi kassai cionista szervezethez hasonlóan 1940 júliusában került feloszlásra.⁷¹ Működésének utolsó évében a következő személyek irányították:⁷²

⁶² AMK, MMK, RMK, 1938, lelt. sz. 291, d. 86, iratszám II. 8400. Szlovák nyelvű beadvány Kassa Városi Tanácsához, 1937. október 5.

⁶³ AMK, MMK, RMK, 1938, lelt. sz. 291, d. 86, iratszám II. 8400/1938. Szlovák nyelvű beadvány a Kassa Városi Tanácsához (Kassa, 1933. december 14.).

⁶⁴ AMK, MMK, RMK, 1938, lelt. sz. 291, d. 86, iratszám II. 8400.

⁶⁵ AMK, KMM, 1941, lelt. sz. 122, d. 70, iratszám, I. 20069. „Bar Kochba” zsidó főiskolások egyesülete vagyoni kérdésének rendezése.

⁶⁶ *Igazságot a felvidéki zsidóságnak*. Budapest, 1939. 53.

⁶⁷ Potemra, Michal: *Politický a hospodársky život v Košiciach v rokoch 1938-1945*, Tematická bibliografia I. Košice, Štátna vedecká knižnica v Košiciach, 1986. 247-248.

⁶⁸ ŠA KE, fond PR, d. 13, Soznam spolkov právne jestvujúcich v obvode policajného riaditeľstva v Košiciach v roku 1937, 8.

⁶⁹ AMK, KMM, 1944, lelt. sz. 125, d. 171, iratszám 15694/944.

⁷⁰ Lásd szlovák nyelvű alapszabálya 1934-ből: AMK, KMM, 1944, lelt. sz. 125, d. 149, iratszám I. 3671.

⁷¹ AMK, KMM, 1944, lelt. sz. 125, d. 171, iratszám 15694/944.

⁷² AMK, KMM, 1944, lelt. sz. 125, d. 149, iratszám I. 3671. Egyesületi jegyzék (1940. június 26.)

Név	Foglalkozás	Lakcím	Születési hely és idő	Szülők neve
Briszk Sámuel (elnök)	(katona) magántisztviselő	Konrády Lajos u. 5.	Tornagörgő, 1893	Friedman Lina Briszk Bernát
Feldmann Mór (titkár)	volt kereskedő	Tornyosy u. 11.	Palocsa, 1909	Neugröschl Éva Feldmann Jakab
Schön Artur (pénztárnok)	(katona) utazó	Kórház u. 27.	Bárcza, 1903	Waffenfeld Fáni Schön Benjámín
Landeszmán Sándor (ellenőr)	kereskedő	Szt. Lénárt u. 15.	Kassa, 1913	Weisz Regina Landeszmán Herman

Az egyesület választmányi tagjai 1940-ben:

Név	Foglalkozás	Lakcím	Születési hely és idő	Szülők neve
Landeszmán Lajos	kereskedő	Raktár u. 8.	Kassa, 1911	Weisz Regina Landeszmán Herman
Goldmann Zoltán	kőfaragó	Honvédek útja 19.	Kassa, 1896	Katzburg Mária Goldmann Elemér
Feigenbaum Jenő	főiskolás	Blanár Béla u. 25.	Kisbári, 1909	Feldmann Eszter Feigenbaum Adolf
Lichtmann Nándor	magántisztviselő	Bocskay krt. 6.	Torna, 1909	Weiszberger Hani Lichtmann Sámuel
Grünfeld Zoltán	magántisztviselő	Jaross Andor u. 9.	Hámosfalva, 1895	Weisz Róza Grünfeld Béla
Schimmel Jenő	kereskedő	Mészáros u. 27.	Kassa, 1915	Benát Etel Schimmel Mór
Reinitz Sándor	egyetemi hallgató	Mészáros u. 1.	Kassa, 1918	Lang Szerán Reinitz Dezső
Schwartz Jakab	kereskedő	Szt. István krt. 20.	Vágszereda, 1903	Weisz Otilia Schwartz Áron

1940. január 26-án tartott rendkívüli közgyűlésén a következők vettek részt:⁷³

Abrahamovits Béla (Szent István krt. 30.)

Briszk Sámuel (Halász u. 5.)

Briszk Ignác (Szathmáry György u. 31.)

Dr. Bréf Sándor (Kazinczy u. 1.)

Eizikovics Szerén (Luther u.13.)

Feldmann Mór (Tordásy u.11.)

Feigenbaum Jenő (Blanár u. 25.)

Feigenbaum Elek (Blanár u. 25.)

Friedmann Jenő (Lakatos u.12.)

Goldmann Zoltán (Honvédek útja. 19.)

Grünfeld Zoltán (Jaross Andor u. 9.)

Grünfeld Andor (Szathmáry György u. 29.)

Goldberger Rezső (Szt. István krt. 18.)

Herskovits Fülöp (Luther u. 11.)

Klein Dezső (Vas u. 1.)

Klein Péter (Nádor u.12.)

Landau Dávid Herman (Mikes K. u. 9.)

Landeszmán Lajos (Raktár u. 8.)

Landeszmán Sándor (Szt. Lénárt u. 15.)

Lichtmann Nándor (Bocskay krt. 6.)

Lefkovics Ferenc

Lefkovics Andor

Meer Sándor (Fő.u. 85.)

Neumann Miklos (Szathmáry Gy.u. 19.)

⁷³ AMK, KMM, 1944, lelt. sz. 125, d. 149, iratszám I. 3671. Jegyzőkönyv rendkívüli közgyűlésről.

Ösztreicher Lipot (Horthy M tér. 21.)
 Ruzsnyák Vilmos (Várkapu u. 14.)
 Singer Miksa (Szt. István krt. 34.)
 Singer Mór (Szt. Lénárt u. 15.)
 Salamon Jenő (Posta u. 13.)
 Schön Artur (Korház u. 27.)
 Schimmel Jenő (Mészáros u. 27.)
 Schwartz Jakab (Szt. István krt. 20.)
 Schönfeld Sándor (Várkapu u. 50.)
 Schönfeld Béla (Harmat u. 1.)
 Reinitz Sándor (Mészáros u. 1.)
 Weinmann Viktor (Kálvin tér. 3.)
 Weil Márton (Biro u. 5.)
 Weinman Elvira (Kálvin tér. 3.)
 Weinmann Sándor (Kálvin tér. 3.)
 Zempliner Bertalan (Kálvin tér. 6.)

Szlovák nyelvű alapszabályai (1934). In: AMK, KMM, 1944, lelt. sz. 125, d. 149. iratszám I. 3671. Stanovy spolku „Somre Hadath” v Košiciach.

Erec Jizrael (19)

Az *Erec Jizrael* (szlovák nevén *Liga pre pracujúci Erec Jizrael v Košiciach*) önálló egyesületként lett bejegyezve és 1938 utáni már nem létezett. Nevének jelentése: a Palesztináért dolgozók ligája.

SPORTEGYESÜLETEK

Hasomér Hacair (20)

Az országos zsidó cserkészszervezet 1925-ben megalakult kassai fiókja volt a Hasomér Hacair (szlovák nevén *Ústredna organizácia žid. skautov Hašomer pre Slov. a Podkarp. Rus v Bratislave, odbočka v Košiciach*). Máshol *Sväz židovských skautov „Hašomer Hacair“ oddiel v Košiciach* néven is megjelenik.

A cionista cserkészszervezet kassai csapata kb. 120-130 fős taglétszámmal bírt,⁷⁴ célja a zsidó önértzet felébresztése volt és a cserkész törvények szellemében való zsidó nevelés. Egy a Városi Tanácshoz 1937 végén beadott éves jelentésében a különféle téli és nyári táborok és cserkészszemináriumok szervezése mellett nem győzte a csapat állami ünnepeken való részvételét is kiemelni. Sportrendezvényei, kiállításai rendre a város támogatását élvezték.⁷⁵ Nyári táborokat szervezett, illetve előadásokat a csehszlovák és zsidó nemzet történetéről. A csapat székhelyét a Továrenska 16. sz. alatti házban (ma is Továrenská) rendezte be, ahol 2 szobát használt.

Elnöke 1934-37-ben Ing. Winkelsberg Ignác (Továřna 3.)

Titkárai: Zoltán Stern, (Kováčska 3.) 1937-ig, 1937 októberétől pedig Dezider Stern (Františkánska 3.).

Elnökség 1938-ban:⁷⁶

Egyesületi tisztség	Név	Foglalkozás
elnök	Ing. Ignác Winklesber	

⁷⁴ AMK, MMK, II. RMK, 1937, lelt. sz. 291, d. 87, iratszám II. 31249.

⁷⁵ AMK, MMK, II. RMK, 1937, lelt. sz. 291, d. 87, iratszám II. 9431/38.

⁷⁶ AMK, MMK, II. RMK, 1937, lelt. sz. 291, d. 87, iratszám II. 9431/38.

alelnök	Rudolf Spira	tanító
titkár	Zoltán Stern	
pénztáros	Desider Stern	
Könyvelő	Dr. Mór Friedmannová	
Könyvelő	Otto Goldberger	
jegyző	Barbora Rückmannová	
Leltári gondnok	Dorota Katzová	
A bizottság tagjai	Goldbergerova Dr. Engel Vojtech Alžbeta Davidovitsová Ladislav Eisikovič Serena Singerová Berta Krautová Vojtech Pasternák Eugen Goldstein	

Szlovák nyelvű alapszabályai (1925). In: ŠA KE, KŽ, d. 451, lelt. sz. 20371. Úradné oznamenie o vzniku oddielu židovských skautov v Kosiciach Hasomér a kópia stanov spolku.

Makkabi (21)

A *Makkabi Torna- és Sportegyletet* (*Makkabi, telovičný a športovný spolok v Košiciach*) a *Makkabea*, a cionista egyetemi hallgatók egyesülete 1935-re Csehszlovákia-szerte 82 egyesülettel és több mint 10 ezer taggal rendelkezett.⁷⁷ Hivatalos dokumentumok többféleképpen írják a nevét: *Makkabi*, *Makabi*. Egy 1929-es kérvényében tornatermében, melyet az izraelita elemi iskolától bérelt „mindkét nembeli gyermeke részére – mintegy 150 személynek a népegészség javítását előmozdító tornasport leghathatósabb előmozdítására teljesen ingyenes rendszeres oktatást” nyújtott, szakképzett oktatók vezetése mellett.⁷⁸ AZ egyesületi levelezés egy töredéke a kassai Árva- és Tanoncotthon egyesület iratai között maradt fenn.⁷⁹ A kassai Makkabi irodája a Fő utca 60. szám alatti házban működött, ahol különböző nyelvkurzusokat is tartott tagjai számára. Az egyesületben körülbelül 300 ember sportolt rendszeresen.⁸⁰

1928-ban elnöke: Török Pál szakorvos (Tinódy Sebestyén u.). A Makkabit 1940-ben oszlatták fel a többi cionista egyesülettel.

A Kassai MAKABI Torna és Sport Egylet 1939/40-re megválasztandó tisztikarának névjegyzéke⁸¹

Egyesületi tisztség	Név	Foglalkozás vagy lakcím
díszelnök	Goldberger Izidor	mérnök
díszelnök	Spira Vilmos	bankigazgató
elnök	Dr. Kannengiesser Béni	
ügyvezető alelnök	Falkenstein Hugó	
titkár	Grossmann Simon	Deák Ferenc u. 21.
pénztáros	Grünberger Mór	

⁷⁷ Goshen, S: *Zionist Student's Organizations*. 192. In: *The Jews of Czechoslovakia, Historical Studies and Surveys*, New York, Jewish Publication Society of America, 1971, II. kötet, 173-184.

⁷⁸ AMK, KMM, lelt. sz. 105, d. 13, iratszám 11865.

⁷⁹ AMK, MsNV, S, 1935-1951, iratszám II./18. Izraelita Árva és tanoncotthon egyesület.

⁸⁰ AMK, KMM, lelt. sz. 105, d. 13, iratszám 11865.

⁸¹ AMK, MsNV, S, 1935-1951, iratszám II./18. Izraelita Árva és tanoncotthon egyesület.

titkár	Czinner Gyula Löfferhof Géza	
jegyző	Friedmann Dugó Löwinger Emil	
ellenőr	Kaufmann Zoli	
ellenőr	Weinberger Miklós	
KKL biztos	Fränkel Tova	
orvos	Dr. Gellmann Sándor	
ügyész	Dr. Burger Tibor	

Szakosztályvezetők:

Torna	Eisikovits Ernő
Football	Krausz Gyula
Ping-pong	Pollaecsek Tibor Weinberger
Túra és téli sport	Nagy Bandi
Úszó	Nagy Bandi
Sakk	Szinai Dezső
Kultúr	Klein Piri Horn Sándor
Bokszt	Hoffmann
Tenisz	Nussenzweig Adolf
Wolley-ball	Löffelholz Géza
Atletika	Bulmenberg Sándor
Ifjúsági	Weisz Miklós
	Altmann Chajim
Vagyonfelügyelő	Eisikovits Éli
Választmányi tagok	Lanesz Imre Zopf Malvin Braun Bandi dr. Bayern Imre Meer Sándor Neuwirth Feri Pollaecsek Zsuzsi Schwartz Zoli Steinberger Feri Török Gabi Löwinger Emil

A tisztikar névjegyzéke (évszám nélkül)⁸²

Egyesületi tisztség	Név	Foglalkozás
elnök	Dr. Török Pál	orvos
alelnök	Gelb Náthán	textilkereskedő
pénztáros	Jonap Zoltán	magántisztviselő
ellenőr	Weinberger Mor	magántisztviselő
ellenőr	Goldberger Lipot	
technikai vezető	Falkenstein Hugó	
orvos	Dr. Lövy József	belgyógyász
orvos	Dr. Statter Miksa	
ügyész	Dr. Singer Arthur	ügyvéd
Sporttanács	Ing. I. Goldberger	vegyésmérnök

⁸² AMK, KMM, 1940, lelt. sz. 105, d. 13, iratszám 11865.

Sporttanács	Ing. H. Winkelsberg	építészmérnök
Sporttanács	Feldmann Miklós	kereskedelmi alkalmazott
Sporttanács	Dr. Engel Béla	fogorvos
Kultúr tanács	Dr. Bráf Sándor	belgyógyász
Kultúr tanács	Spielberger Leó	hírlapíró
Kultúr tanács	Dr. Enten Manó	főrabbi
Kultúr tanács	Lichtenstern Armand	iskolaigazgató
Kultúr tanács	Fischer Ilonka	tanítónő
Vagyongondnok	Kabos Endre	

Szlovák nyelvű alapszabályai (évszám nélkül). In: AMK, KMM, 1940, d. 13, lelt. sz. 105. Stanovy.

Betár (22)

A *Betár* (hivatalos nevén *Oddelenie židovských skautov Brith Tumpeldor*) egy cionista cserkészszervezet volt, amely kassai fiókkal is rendelkezett. Az országos cserkészegyesületnek 1928-ra már 20 különálló helyi *Betár*-csoportja működött 1500 taggal.⁸³ Kassai fiókja 180 fős taglétszámmal működött.⁸⁴ Néhány kulturális rendezvényre való meghívóján kívül kevés irat maradt fenn tevékenységéről.⁸⁵ Utolsó elnöke Krausz Gyula volt (1940). Székhelye: Fő utca 31. A Betárt 1940-ben oszlatták fel.

EGYÉB

Mizrahi (23)

A cionista mozgalom vallásos szervezete volt a *Mizrahi*, melynek Kassán is működött egy helyi csoportja (szlovák neve *Cionistická organizácia „Misrahi a Tora Vaavoda pre CSR. v Košiciach*). Az országos egyesület 1920-ban Kassán tartotta Területi Konferenciáját 120 képviselő és 48 helyi csoport részvételével.⁸⁶ Kassai fiókja 1938 után már nem létezett.

TOVÁBBIAK

Bikur Cholim (24)

Vallásos zsidó szervezet volt a *Bikur Cholim* (Bikur holim= beteglátogatás; nevének másik írása: *Bikur Chailim*), amely a két világháború között az akkori Állami Kórházban ápolt zsidó vallású betegek rituális ételmezése céljából alakult. Az egyesület a korabeli Állami Kórház két alagsori helyiségében konyhát tartott fenn. Az államfordulatot követően a konyha további fenntartását az állami kórház igazgatósága 1939. év elejétől nem engedélyezte, ezért az egyesület működése is megszűnt. A Bikur Cholim utolsó elnöke Weisz Ernő /üzlete Fő u.10, lakás, Bercsényi u.4./ kassai rövidáru kereskedő volt, a konyha vezetője pedig Schwartz Hermann /Fő u. 59/.⁸⁷

⁸³ Rabinowicz, K. Oskar: *Czechoslovak Zionism. Analecta to a History*. 104-105. In: *The Jews of Chechoslovakia, Historical Studies and Surveys*, New York, Jewish Publication Society of America, 1971. II. kötet, 19-136.

⁸⁴ *Az Árva- és Tanoncotthon Izraelita Egyesület anyagában*. In AMK, MsNV, S, 1939, iratszám II./18. Izraelita Árva és tanoncotthon egyesület, Kassa, 1939. február 26.

⁸⁵ AMK, MMK, II. RMK, 1933, lelt. sz. 286, d. 62, iratszám II.35160.

⁸⁶ Rabinowicz, K. Oskar: *Czechoslovak Zionism. Analecta to a History*. 98. In: *The Jews of Chechoslovakia, Historical Studies and Surveys*, New York, Jewish Publication Society of America, 1971. II. kötet, 19-136.

⁸⁷ AMK, KMM, 1942, lelt. sz. 123, d. 88, iratszám I. 2193/942. „Bikur Chailim” a visszacsatolás után önként megszűnt alakulat vagyoni kérdéseinek rendezése.

Bne Emunim (25)

A kassai *Bne Emunim*, az *Orthodox Zsidó Fiatalság Egyesülete* (hivatalos nevén *Bne Emunim, Spolok ortodoxnej zidovskej mládeže Bne Emunim v Košiciach – Ortj. Isr. Jugendverein*) 1924-ben alakult, s mivel alapszabályainak felterjesztése 1938 novemberéig nem kapott elintéztést, mindvégig a kassai orthodox izraelita hitközség kebelében működött imaegyesületként. 1930-ban tervbe vette egy kassai rituális fürdő (mikve) megépítését, ami azonban nem járt sikerrel.⁸⁸

Elnöke 1937-ben Alexander Schweid (Frangepánová 13.) volt.⁸⁹ Alelnöke 1938 után: Fränkel Lajos (Kálvin tér. 6.). 1940-ben a cionista szervezetekkel együtt feloszlatták, s ez ellen tiltakozott, mert vallásos, nem cionista egyesületként tartotta számon magát.⁹⁰

Osveta (26)

Az *Osveta* (neve magyar fordításban: *Szlovák Zsidók Művelődési Egyesülete*, hivatalos nevén *Osveta vzdeláváci spolok slovenských Židov v Košiciach*), a harmincas években jött létre. Elsősorban a zsidó kultúra terjesztését tűzte ki célul a városi zsidó lakosság körében. A szlovák identitású zsidókat igyekezett megszólítani. 1938 júniusában az akkori London utca 3. szám alatt (a mai Južna trieda) egy Kultúrház építését vette tervbe, s bár ennek támogatására a Városi Tanács is hajlandónak mutatkozott, megtárgyalását 1939-re halasztotta, így az sosem valósult meg. 1938 júniusában az egyesület elnöke Juraj Friedländer volt (Švehlova 139.), alelnöke pedig Leopold Friedländer.⁹¹ Az *Osveta* az 1938-as államfordulatot követően megszűnt.

Hakoah (27)

A kassai *Hakoah* (hivatalos nevén *Spolok Polytechnischer Verein v Košiciach – Športový klub Hakoah v Košiciach*) egy Csehszlovákia-szerte működő sportklub fiókegyesületeként jött létre 1920-ban. Nevének jelentése héberül *ha-koah*, vagyis erő. . Rendszeres kapcsolatot tartott fenn a budapesti zsidó sportklubokkal. Az egyesület célja „a testnevelés és testkultúra minden ágának intenzív foglalkoztatása és evvel kapcsolatosan a társadalmi élet kimélyítése” volt. Tagjainak száma már az 1920-as években meghaladta a 300-at, ebből 150 fizető, 150 „szegénysorsú nemfizető” taggal rendelkezett. Székhelye a Vízi u. 8. számú ház első emeletén volt (mai: Vodná ulica), de tagjai a Fő utcán lévő Slávia kávéházban gyűltek össze rendszeresen. A vezetőség névsora 1926-ban: Lichter Elek, elnök, Dr. Grosz Albert, helyettes elnök, Dr. Burger Ernő, ügyvezető alelnök, Falkenstein Hugó, főtitkár, Jónap Zoltán, pénztáros.⁹²

Szlovák Zsidók Szövetsége (28)

A *Szlovák Zsidók Szövetség* (hivatalos nevén *Sväz slovenských židov v Košiciach*) kassai fiókjának megalakulásáról 1927-ben kezdett tárgyalni a pozsonyi központi szervezet és a Kassai Zsupa iratai szerint be is jegyezték. Az 1927 szeptember 27-én lezajlott tanácskozáson a következő személyek vettek részt: Dr. Eugen Klein (Hlávna č. 2.), Dr. Hugo Tänzer (Berčenyiho č. 7.), Dr. Bartolomej Róna (Mäsiarska č. 14.), Dr. Oskar Venetianer (Šrobárová č. 12.), Arpad Fodor (Berčenyiho č. 12.), Dr. Salamon Lefkovits (Mäsiarska č.

⁸⁸ AMK, MMK, IV. RMK, 1931, lelt. sz. 316, d. 125, iratszám II, 4434.

⁸⁹ AMK, KMM, 1943, lelt. sz. 124, d. 110, iratszám 6497/43.

⁹⁰ AMK, KMM, 1940, lelt. sz. 105, d. 12, iratszám II. 29369/940. Bne Emunim Orth. zsidó fiatalság egyesülete fellebbezése a 27.461 számú határozat ellen. *Jegyzőkönyv 27.461/1940.*

⁹¹ AMK, KMM, 1944, lelt. sz. 125, d. 171, iratszám 15694/944.

⁹² AMK, MMK, II. RMK, 1926, lelt. sz. 279, d. 37, iratszám II.10054.

70.) orvos, Gustav Venetianer (Mäsiarska č. 8.) gyógyszerész, Rudolf Vidor (Kováčská č. 32.), Ervin Spitz (Kazinczyho 4.), Adolf Friedmann (Berčenyiho č. 12.)⁹³

Források és szakirodalom

Felhasznált források

Archív mesta Košice, fond Košice municipálne mesto, slobodské kráľovské mesto 1939-1944

Archív mesta Košice, fond Magistrát mesta Košice 1923-1938

Archív mesta Košice, fond Mestský národný výbor v Košiciach, Oddelenie Spolkové:

I./20. Talmud Tora Egyesület

I./25. Kassai Izraelita Anyahitközségi Chevra Kadisa Szent Egylet

I./26. Kassai Orth. Izraelita Hitközség „Chevra Szefardim” Egyesület

I./27. Orth. Izr. Chevra Kadischa

II./13. W.I.Z.O Židovský Ženský spolok – Jüdische Frauenorganisation

II./16. Orthodox Izraelita Jótékony Nőegylet

II./18. Izraelita Árva és Tanoncotthon Egyesület

II./19. Jeschuas Izrael

V./3. Poel Cedek

Igazságot a felvidéki zsidóságnak. Budapest, 1939.

Štátny archív v Košiciach, fond Košická župa 1923 – 1928

Štátny archív v Košiciach, fond Policajného riaditeľstva v Košiciach 1920-1938

Zsidó Hírlap (1923)

Zsidó Szó (1933)

Kassa régi várostérképeinek elérhetősége:

<http://fotokosice.eu/index.php/historia/stare-mapy>

Visszaemlékezések

Feuerstein Azriel (Gyuri): *Kelj fel Jancsi: Kassa-Auschwitz-Svédország-Izrael.* Izrael, 2004.

Görög Artúr: *A kassai zsidóság története és galériája.* Bné-Brák, Nyomtatott Friedmann Lipe nyomdájában, Rabbi Akiva 19, 1991.

Kálmán Márta: *Örökség.* Budapest, Magvető Kiadó, 1982.

Wachs Emanuel: *Botcsinálta prókátor.* Tel-Aviv, Jaron Golan Kiadó, 1992.

Felhasznált szakirodalom

Barabás Györgyi: *Magyarországi zsidó hitközségek, egyletek, társulatok alapszabályai 1705-2005.* Budapest, MTA Judaisztikai Kutatóközpont, 2007.

Büchler, J. Róbert (fordította): *Encyklopédia židovských náboženských obcí.* Bratislava, Slovenské národné múzeum-Múzeum židovskej kultúry, I. kötet 2009, II. kötet, 2010.

Csala Kornélia (szerk.): *História košických Židov.* Dunaszerdahely, Lilium Aurum, 2004.

Csíki Tamás: *Városi zsidóság Északkelet- és Kelet-Magyarországon.* Budapest, Osiris Kiadó, 1999.

Eliaš, Štefan: *Zabudnutý košický list „Slovenský Domov”.* In: Košické historické zošity, 2012/12. szám. 14-16.

Goshen, S: *Zionist Student's Organizations.* In: *The Jews of Chechoslovakia, Historical Studies and Surveys,* New York, Jewish Publication Society of America, 1971, II. kötet, 173-184.

⁹³ ŠA KE, KŽ, d. 201, lelt. sz. 10128/1927.pres. Szlovák nyelvű jelentés a Szlovák Zsidók Szövetség kassai fiókjának megalakulásáról.

- Hradská, Katarína: *Židovská Bratislava*. Bratislava, Albert Marenčin - Vydavateľstvo PT, 2008.
- Kipsová, Mária: *Bibliografia Slovenských a inorečovných novín a časopisov z rokov 1919-1938*. Martin, Matica Slovenská, 1968.
- Kolivoško, Štefan (szerk.): *Slovník židovských osobnosti Košíc a okolia*. Košice, Verejná knižnica Jána Bocatia, 2001.
- Kovács Éva: *Felemás asszimiláció, A kassai zsidóság a két világháború között (1918-1938)*. Somorja-Dunaszerdahely, Fórum Kisebbségkutató Intézet, Lilium Aurum Könyvkiadó, 2004.
- Lányi Menyhért – Propperné Békefi Hermin: *Szlovenszkói zsidó hitközségek története*. Kassa, Atheneum, 1933.
- Okroy, Michael: *Kaschau war eine europäische Stadt / Košice boli európskym mestom, Eine Reise- und Lesebuch zur jüdischen Kultur und Geschichte in Košice und Prešov / Sprievodca a čítanka židovskej kultúry a židovských dejín v Košiciach a Prešove*. Trnava, Arco Verlag Wuppertale, 2005.
- Potemra, Michal: *Politický a hospodársky život v Košiciach v rokoch 1938-1945*, Tematická bibliografia I. Košice, Štátna vedecká knižnica v Košiciach, 1986.
- Rabinowicz, K. Oskar: *Czechoslovak Zionism. Analecta to a History*. In: *The Jews of Chechoslovakia, Historical Studies and Surveys*, New York, Jewish Publication Society of America, 1971. II. kötet, 19-136.
- Šalamon, Pavol: *Demografický vývoj Židov v Košiciach v rokoch 1841-1944*. In: Šalamon, Pavol – Jurová, Anna (szerk.): *Košice a deportácie Židov v roku 1944*. Košice, Spoločenskovedný ústav SAV, Oddelenie židovskej kultúry Slovenského národného múzea, 1994, 85-92.
- Zemko, Milan – Bystrický, Valerián (szerk.): *Slovensko v Československu (1918-1939)*. Bratislava, SAV, 2004.

Jewish Organisations in Košice During the Interwar Period

The purpose of this research was to investigate and present Jewish organisations that existed in interwar Košice, /Kassa, Kaschau/ Czechoslovakia, present-day Slovakia. During my research I used the following archival sources of the State Archives of Košice and the Košice City Archives: documents of the Police Headquarters 1920-1938, the so-called Košice Župa 1923-27, the City Council 1923-38; 1939-44 and fonds of Jewish organisations. On the bases of these materials I was able to identify 28 different political, religious, charity, social, sports and other types of organisations. I tried to present not only their aims and activities but also to publish their membership lists and the name of the archival fond where their statutes are located, whenever I found these information among the sources.

Židovské spolky v Košiciach v medzivojnovom období

Cieľom výskumu bolo preskúmať a predstaviť židovské spolky, ktoré existovali v Košiciach v medzivojnovom období. Výskum bol vykonaný s použitím dokumentov Policajného riaditeľstva, Košickej župy 1923-27, Magistrátu mesta Košice 1923-38 a 1939-44, fondov židovských spolkov, ktoré sa nachádzajú v Štátnom archíve v Košiciach, alebo v Archíve mesta Košice. Na základe týchto materiálov je možné identifikovať 28 rôznych politických, náboženských, dobročinných, spoločenských, športových a iných židovských spolkov. Pokúsila som sa predstaviť nielen ciele a skutočnú aktivitu organizácie, ale publikujem aj zoznamy členov, resp. uvádzam aj názvy archívnych fondov, kde sa dajú nájsť štatúty predstavených spolkov, pokiaľ sa tieto informácie vyskytli v prameňoch.

Gayer Veronika

gayer.veronika@tk.mta.hu

gayerveronika@gmail.com